

1848—1849-es erdélyi és partiu- mi vonatkozású kisnyomtatványok I.

(Kivonat)

Az ezúttal közölt, Bécsben található kisnyomtatványok legtöbb darabja az Osztrák Nemzeti Könyvtár (Österreichische Nationalbibliothek) állományából került elő. A (budapesti) Honvéd Levéltár anyagának térségre vonatkozó 1848—1849-es kisnyomtatványai, amelyeket a levert szabadságharc után szállítottak Bécsbe, részben már visszakerültek Magyarországra. Az található ma a bécsi Hadilevéltárban (Kriegsarchiv), amelyeket eddig nem válogattak ki. A Budapesten és a Bécsben őrzött röplapok napról napra kiegészítik egymást. Tanulságos lesz, ha a Sepsiszentgyörgyi Levéltár fennmaradt 1848—1849-es nyomtatványaiával össze lehet majd hasonlítani ezt a röplapbibliográfiát, amelynek folytatását tervezzük, párhuzamosan a Székely Nemzeti Múzeum nyomtatványainak feldolgozásával.

Előszó

Elöljáróban magyarázattal tartozom, mert a “nyomtatvány” kifejezés mást jelent a magyar, mást a román és az osztrák terminológia szerint.

A nyomtatvány kifejezést a magyar szakirodalom minden, nyomdai úton előállított termékre használja, szűkebb értelemben azonban a kisebb terjedelmű – oldalszámú – esetleg ugyan

nagyobb kiterjedésű, de többnyire egylevelűs nyomtatványt érti e kifejezés alatt, így a plakátot (falragaszt) is. A román szaknyelv a nyomtatvány alatt az imprimatúrát érti, minden egyéb esetben a dokumentum kifejezést használja. Az osztrák szakkifejezés a “röplap” bármilyen aprónyomtatványra, és “plakát” a falragaszra (Flugblatt, Plakat).

Magyarországon a muzeológia használja a történeti dokumentáció kifejezést, ebbe azonban a kéziratot, térképet, újságkivágást is beleérti.

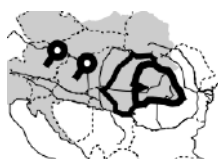
Mi itt és most a magyar könyvtári terminológia szerinti kisnyomtatvány kifejezést alkalmaztuk. Ennek jegyében kerül közlésre az a néhány 1848-as darab, amely ezt a területet érinti, de földrajzi értelemben rendkívül távoli a lezőhelye.

A legtöbb darab az Osztrák Nemzeti Könyvtár (Österreichische Nationalbibliothek) állományából került elő. Az 1918-ig uralkodói magánkönyvtár nem gyűjtötte ezeket a nyomdatermékeket, a tulajdonbélyegző a legtöbb esetben tanúsítja, honnét került az első világháború után “államosított”, az Osztrák Köztársaság által nemzeti tulajdonba vett könyvtári különgyűjteménybe (Kisnyomtatvány – Plakát és Ex-libris gyűjtemény – Flugblätter-, Plakate und Ex-Libris Sammlung).

Az 1848-as szabadságharc leverése után a megszálló osztrák hatóságok – a katonai közigazgatás – minden nyomtatott röplapot összedett egyéb “bűnjelek” mellett, és Bécsbe szállítottatott. Mindezeket az 1849-ben, 1850-ben folytatott perekben kívánták volna felhasználni. Az összegyűlt anyag nagy mennyisége, rendezetlensége ezt nem tette lehetővé, mindazonáltal az is akadályt jelentett, hogy az ömlesztett darabokból nehezen lehetett volna arra következtetni, ugyan ki terjesztette, olvasta.

Így részben a Rendőrminisztérium (Polizeibehörde) megfelelő ügyosztályán, részben a miniszterelnökségen (Bibliothek des k.k. Ministerraths-Präsidium) maradtak egyszerű időrendbe téve a röplapok.

A tulajdonbélyegző szerint a Honvéd Levéltárban is található a térségre vonatkozó 1848-as kisnyomtatványok, ezeket részben már

az 1920-as évektől kezdve vásárolta a mai Hadtörténelmi Levéltár elődje, részben az I. világháborút követő békeegyezmények rendelkezése alapján, mint magyar vonatkozású "patrimónium" került vissza Magyarországra. Az erről szóló egyezményt 1924-ben írták alá Baden bei Wien-ben, és három év alatt kellett végrehajtani. Azok találhatók ma a bécsi Hadilevéltárban (Kriegsarchiv), amelyeket ez idő alatt nem változtattak ki.

Habent sua fata libelli – a kisnyomtatványokra ugyanúgy érvényes. Az összehasonlító munkának van még egy érdekessége: alig található másodpéldány, netán több darab egy és ugyanazon kiadásból Budapesten és Bécsben. Napról-napra kiegészítik egymást ezek a röplapok. Tanulságos lesz, ha a Sepsiszentgyörgyi Levéltár fennmaradt 1848-1849-es nyomtatványaival össze lehet majd hasonlítani ezt a röplapbibliográfiát, amelynek folytatását tervezzük, párhuzamosan a Székely Nemzeti Múzeum nyomtatványainak feldolgozásával.

Munkámhoz segítséget nyújtott az Osztrák-Magyar Akció Alapítvány (Stiftung der Aktion Österreich-Ungarn), az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok ösztöndíja (OTKA, Budapest, T. 02220 sz. program) és a Székely Nemzeti Múzeum, amelyet ez úton is köszönök.

(A családnevek majuszkulás kiemelését, beleértve a közlésbelieket is, kötet szerkesztési szempontok indokolják. **Szerk. megj.**)

**1848-as erdélyi vonatkozású
kisnyomtatványok idegen
levéltárakban 1.**
(Állagjegyzék)

1.

1848. március 15.

Városi Tanács. Pest.

Pest város közönsége nevében alóírottak szerencsések hivatalosan értesíteni a magyar nemzetet...

A nemzet ohajtásainak említett pontjai következők:

1. Sajtó szabadság a censura eltörlésével...

12. Unio Erdélyel...

Következtek a közgyűlés határozatai...

Költ Pesten 1848-dik évi martius 15-kén

ROTTENBILLER Leopold s.k. választmányi elnök,
KLAUZÁL Gábor s.k. stb.

[Pest] [LANDERER és HECKENAST] 1 fol. - 36,5 x 22 cm.

A pesti forradalom követeléseit, amelyet a cenzúra eltörlésének azonnali bizonyítékaként LANDERER és HECKENAST nyomdájában kinyomtatottak, Pest város Tanácsa délutáni rendkívüli ülésén határozatba foglalta és újra kinyomtatva, megerősítve a sajtószabadságot, nemzeti függetlenséget, nemzeti gárdát, nemzeti bankot, Magyarország és Erdély újraegyesítését követelő 12 pontot.

Im Namen der Bürger von Stadt Pest verständigen die unterzeichneten Abgeordneten amtlich die ungarische Nation... Forderungen der Nation: Punkte 1-12. (die "Pester zwölf Punkte") über die Pressefreiheit, nationale Unabhängigkeit, Nationalgarde, Nationalbank usw.

Sign.: ÖNB FL UNG 1848/1/4

2.

1848. március 20.

Tanácsülés és Népgyűlés. Bihar megye.

Szabadság, egyenlőség, testvériség, béke és rend!
Bihar másod alispánja SÁNTHA György, az idő komoly fejleményei fölött tartandó értekezés végett a mai napon délutáni 4 órára tanácskozmányi ülést hirdetett... a nemzet ohajtásainak azon pontjait, melyeket Pest város, az országgyűléshez intézett kérelmezéskint aláírt, a negyváradai népgyűlés... saját ohajtásainak vallotta...

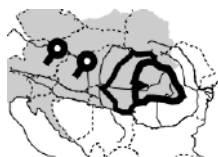
1. Sajtószabadság az előző vizsgálat eltörlésével...

12. Egyesülés Erdélyel...

Kelt Nagyváradon 1848 ik évi Martius 20 kán a negyváradai népgyűlés megbízásából LUKÁCS György.

A nemzet követelése - a 12 pont - a nagyváradai megyei képviselőtestületi ülésből népgyűléssé alakult özszejövetel határozataiba foglalva.

Freiheit, Gleichkeit, Brüderschaft, Fried und Ordnung!

Die Forderungen der Nation - Pester zwölf Punkte - im Beschluß der Volks-und Ratssitzung des Komitats Bihar.

Sign.: HL 1848 52/4.
Poss.: KA

3.
1848. március 22.

SÁNTHA György

Szózat Biharmegye népéhez.
valamint:

BATTHYÁNY Lajos

Minister-elnöki körlevél 1. szám.
Kelt 22. marc. 1848. Sántha György másod alispán.
[Váradolaszi?] s.n. 1 fol. - 38 x 46,5 cm.

Bihar vármegye másod alispánja felhívással fordult a lakossághoz a béke és nyugalom megőrzésének érdekében. Felhívásába foglalta BATTHYÁNY Lajos, újonnan kinevezett miniszterelnök körlevelét, amelyben az ország népével tudatta kinevezését. (A körlevél március 17-én kelt.)

Aufruf an die Einwohner des Komitats Bihar von dem Vizegespan SÁNTHA György und das 1. Ministerpräsidentliches Cirkular von Graf BATTHYÁNY Lajos über seine Ernennung zum Ministerpräsidenten.

Sign.: ÖNB FL UNG 1848/1/12

4.
1848. március 26.
[Magyarország. Törvények, rendeletek]
Lezse. Despre incetáreaá szlúszbelor, adeká robotei...
Lezse. Despre incetárea dezmi kraiesti-popesti...
Lezse. Despre purtarea greotecilor de obste... Georgie SÁNTHA [György]
S.l. s.n. 1 fol. - 41 x 26 cm.

A magyar országgyűlésen elfogadott három törvény-cikk, amelyet szentesítésre felküldtek az uralkodónak az urbárium, az egyházi és világi tized, a robot megszüntetéséről és az általános és közös teherviselés bevezetéséről, SÁNTHA György Bihar megyei másod alispán kiadásában.

Román nyelvű latin betűs kiadás, fonetikus írással.

Gesetzartikel. Über die Aufhebung des Urbariums...
Gesetzartikel. Aufhebung des weltlichen und kirchlichen Zehnenrechtes... Gesetzartikel über das Tragen gemeinsamen Lasten.

Sign.: ÖNB FL UNG 1848/1/16

5.
1848. május 23. — augusztus 11.

KIRÁLY Antal - BAYER György stb.

Sárréti levelek.

Bevezetés. E levelekről csak egy pár szó tájékozással. E levelek, mint tartalmukból és az aláírásokból kitűnik, a sárréti alesperesi kerület összes papságának levelei...

I. B. BRÉMER László nagyváradi latin szert. püspök urhoz... Debreczenben Május' 23-án 1848. KIRÁLY Antal, BAYER György stb.

II. B. BRÉMER László... püspök urhoz... Debreczenben Május 23-án 1848. KIRÁLY Antal, BAYER György stb.

III. Körlevél a megye papságához... Hosszúpályiban 1848. Julius 3-án tart. kerületi ülésünkől. Rokonaitok a' sárréti kerület összes papsága.

IV. B. BRÉMER László... püspök urhoz... Hosszúpályiban 1848. Julius 3-án tartott kerületi gyűlésünkől... a' sárréti alesperesi kerület összes papsága.

V. A nagyváradi nemes káptalanhoz...

VI. Nyilt levél. T. cz. CZAMBERT János kanonok urhoz... Hosszúpályiban 1848 Julius 3-án tartott kerületi gyűlésünkől a' sárréti alesperesi kerület összes papsága.

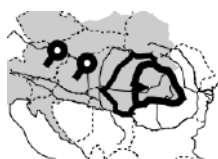
VII. B. BRÉMER László... püspök urhoz... Hosszúpályiban Julius 3-án... a... kerület összes papsága.

VIII. Körlevél a megye papságához... Derecskén 1848 August. 11-én ... a... kerület papsága.

IX. B. BRÉMER László... püspök urhoz... Derecskén, 1848. august 11-én... BAYER György... MICSKEI Ferenc stb.

Debreczenben nyomtatott a' város könyvnyomdájában. 8 p. - 26 x 17 cm.

KIRÁLY Antal alesperes, BAYER György helyettes alesperes és a kerület papsága: MICSKEI Ferenc (Szentmárton), PIRINGER János (Mezőpeterd), VERBATAI Márton (Derecske), LÁZÁR Miklós és ÉDER János (Debrecen) valamint LUDVIG János (Hosszúpályi) az egyházmegyében uralkodó viszonyok jobbítását, sérelmeik orvoslását és CZAMBERT János püspöki helynök elmozdítását kérték, hiába. Büntetés

sújtotta KIRÁLY Antal alesperest, mert a “mozgalom” élére állt. A levelek végső tanulsága: “Bizony bizony mondom nektek: az egyházi reform ideje jelen van.”

Briefe aus Sárrett über den Konservativismus des Bischofs von Nagyvárad und über die Reformintention der Geistlichkeit auf dem Lande.

Sign.: HL 1848 52/91

Poss.: KA Wien

6.

1848. június 2.

Közgyűlés. Máramaros megye.

A “Württembergi király” nevét viselő huszárezred gallíciái Máriámpolba szállásolva volt egy százada - honzserelem - s annak tudata által vezetettve, hogy a haza veszélyben van, - összeesküdött, 's tisztjeit a' velők jövetelre kénszerítve, - LENKEY János kapitány vezérlete alatt kebelünkbeli Sziget városba érkezett a' legszébb rend, és legmagasabb lelkesedéssel. - Ez a' tény röviden. -

'S midőn tudatnók, hogy az érintett századot óltalmunk alá vettük, - az e tárgyban Nádor Ó Fenségéhez intézett alázatos fölírásunkat azon hazafiui kérelemmel mellékeljük ./ alá: miszerint Önök ezt hason fölírásukkal támogatni sziveskedjenek. -

Kelt 1848-ik évi szentiván hó 2-ik 's több napjain Sziget városban tartott képviselő bizottmányi ülésünkéből. S.l. s.n. 1 fol. - 39 x 25 cm.

Teljes szöveg.

Kézírással a megszólítás és befejezés: Kedves atyánkfiai barátink, valamint: Önöknek Amico atyokfiai baráti Máramaros megye közönsége.

Az ./ jellel mellékel, István nádornak szóló levél csatolva:

Másolat. 1572. Fensége, örökös, császári királyi főherceg, nádorispán 's királyi helytartó úr! Legkegyelmesebb urunk! A' mély tisztelettel ide, ./ alá mellékel, 's hozzánk a' múlt hó végnapjain érkezett tisztjelenítéséből LENKEY János százados kapitánynak - méltóztat császári királyi Fenséged az eseményeket, melyek jelen alázatos fölírásunk tárgyául szolgálnak, - megérteni. - ... Kegyelmet kérünk Fenséges úr, ...

Kik többnyire kegyelmébe alázatosan ajánlottak, alázatos tisztelettel maradtunk - cs.kir. Főhercezségednek - kelt 1848-ik évi június hó 2-án kir. kor. Sziget városban

tartott képviselő bizottmányi ülésünkéből, - alázatos szolgálai: Máramaros megye közönsége. S.l. s.n. 1 fol. - 39 x 25 cm.

A kétoldalas nyomtatvány antik példákra hivatkozva kér kegyelmet LENKEY János kapitány és százada részére.

A ./ alatt csatolt és hivatkozott LENKEY jelentés hiányzik.

A teljes együttes összehajtott borítójának külvívén kézírásos címzés: 1603/1890. Máramaros megye egyetemétől Bihar megye közönségének, hivatalból. Váradolasziban. (Váradolaszi: Bihar megye akkori székhelye, ma Nagyvárad egyik kerülete. Nagyvárad, Grossvardein, Oradea)

Komitat Máramaros. Komitatssitzung.

Protokoll über die Heimkehr der Schwadron von Rittmeister (Hauptmann) LENKEY aus Galizien und ein Brief an Palatin und Statthalter István (Erzherzog Stefan) wegen Begnadigung für “Fahnenflüchtlingen”.

Sign.: ÖNB FL UNG 1848/42

7.

1848. június 25.

GÁL Sándor

A Nemes Székelynemzethez! Tisztelt polgártársaim! Küldöttségem czélját szerencsém lón, több népgyűléseken kijelenteni, és ez alkalommal örömtelt kebellet tapasztalni, miként Magyarország első független Minister-Elnökének fölhívását közlekedés 's azon nyilatkozat kíséré, hogy készek vagytok inkább dicsón meghalni, mintsem a' despotismus bilincsei alá esve, gyáván élni...

...Végre felszólítam az egész székely nemzetet a' magyarok Istenére és a' nemzet-életéért az egyetértésre, és a szigoru rend korlátai közti megmaradásra, mert csak így lehet minden veszélyt elhárítani.

Mindent a királyért, hazáért és szabadságért.

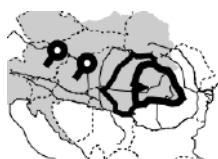
Június 25-én 1848

GÁL Sándor Miniszterelnöki biztos

S.l. s.n. 1 fol. - 32,5 x 22,5 cm.

A megszólítás fölött: Ministerelnöki biztos GÁL Sándortól.

GÁL Sándor felhívásában nyugalomra intette Erdély lakosságát, aaptalannak mondta azokat a híresztelése-

ket, amelyek szerint Erdélyt - az uralkodó által szentesített törvények szerint Magyarország Királyhágón túli kerületét - veszély fenyegeti.

Az Unió megerősítése azt jelenti, hogy az erdélyi fegyverviselő lakosságra is számít a kormány, hogy a reguláris haderőn kívül a nemzetőrség "mint mozgó sereg, az ellenséges nemzetek határain megvillanhasson".

A miniszteri biztos felszólítja a népvezetőket, haditiszteket, a jelenleg fegyverben álló és gyakorlott székely harcosokat, hogy tegyenek félre minden sérelmet, várják be békességgel, míg a szentesített törvények végrehajtására sor kerül.

Kétoldalas nyomtatvány, bal felső sarka sérült, a szöveg hiányos.

An die löblichen Sekler Nation! Geehrte Mitbürger!
Aufruf von GÁL Sándor über die Ruhe und Ordnung, über die Vereinigung zwischen Siebenbürgen und Ungarn.

Sign.: HL 1848 52/80

8.

1848. június 28.

BATTHYÁNY Lajos, gróf

Felszólítás székely polgártársainkhoz.

Közös hazánknak jelen évi országgyűlései lettek a szabadság', egyenlőség, és testvériség' alapkövei. Nemzeti nagyságunk biztosan fog ezeken emelkedhetni... a honfiak józan értelme és összetartása szolgálhat óvó fegyverül...

E hazafiak sorából legyenek általam szívesen üdvözölve, székelyföldi magyar és oláh ajkú polgárok...

Lebegjen továbbá is a haza megmentése szemeitek előtt. Szabadságra méltó polgároknak nem juthat ennél nemesebb feladat.

Budapest Junius 28-án 1848.

Az összes ministerium nevében Gróf BATTHYÁNY Lajos m. k.

S.l. s.n. 1 fol. - 34 x 24 cm.

A miniszterelnök nyugalomra int felhívásában, kéri, hogy ne adjanak hitelt az alaptalan, békétlenséget szító híreszteléseknek. Jóllehet, az ország több pontján voltak politikai, felekezeti, nemzetiségi zavargások, az alapvető bajokon az uralkodó által szentesített törvények segíteni fognak. Addig is, tartsák épségben a hadi

szervezetet és szervezzék meg az önkéntes zászlóaljkat.

Aufruf an unsere Sekler Mitbürger.

Der Ministepäsident Graf BATTHYÁNY wendet sich an die Sekler Nation im Interesse der Ordnung und Ruhe und bietet sie um die Aufstellung der Sekler Nationalgarde.

Sign.: HL 1848 52/83

9.

1848. július 3.

[A Szász Nemzet Közössége. Erdély]

Denkschrift der sächsischen Nation in Siebenbürgen über die Bedingungen ihrer Vereinigung mit dem Königreiche Ungarn. (Zur Vorlage an den ungarischen Reichstag.)

Im letzten Siebenbürger Landtage haben die sächsischen Abgeordneten unter beendenden Einflüssen mehr ihren Privatansichten und Gefühlen, als den ertheilten Instructionen vertrauend, zu einer engeren Verbindung Siebenbürgens mit Ungarn die Hand geboten, bevor noch das Wesen und die Form dieser Verbindung der sächsischen Nation anschaulich dargethan worden war...

Ohne diese Bedingungen, deren Erfüllung allein die Fortdauer der sächsischen Nation gewährleistet, kann die sächsische Nation in eine engere Verbindung Siebenbürgens mit dem Königreiche Ungarn nicht eingehen.

Hermannstadt, den 3. Juli 1848.

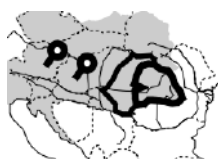
Die Universität der sächsischen Nation in Siebenbürgen.

Franz SALMEN m.p. Graf de sächsischen Nation.

Carl SIGERNS m.p. subst. Notar.

[Szeben] Gedruckt bei Carl GEROLD. 2 fol. - 39 x 25 cm.

A jövőre nézve a szászok egyetemének képviselői az együttműködést csak úgy tartják elképzelhetőnek, ha saját maguk közül választott bíróság ítélkezik, fellebbviteli ügyekben is; ha nemzeti igazgatás rendelkezik a szász nemzeti vagyonnal, ha az állam tervzetében - az alaptörvényben - figyelembe veszik a szász belső viszonyokat. Bírói és oktatási függetlenség, szabad tisztviselőválasztás a szász kerületekben, a német anyanyelv teljeskörű és szabad használata, a szász jog (sächsische Willkür) megtartása, az egyházi adó csökkentése, az

adók helyi kezelése lehet többek között a megegyezés alapja. Minderre állami garanciát kérnek. Jóindulatukról biztosítják a nemzeteket, és egyben bejelentik, hogy az egyenlőség elve alapján a védelmi (hadi) adó fizetése alól nem vonják ki magukat.

Az erdélyi szász nemzet emlékirata a Magyar Királysággal való egyesülésük feltételeiről. (Előterjesztés a magyar országgyűlés részére.)

Sign.: ÖNB FL UNG 1848/5/2

10.

1848. július 18.

KOSSUTH Lajos

Ministeri jelentés . Az országos pénzügy iránt.

Az 1848. VIII. t.cz. által ellévén határozva, hogy magyarország, 's a' kapcsolt részek minden lakosai, minden köz terheket különbség nélkül egyenlően és aránylagosan viselendik, a' ministeriumnak meghagyottot, hogy ideiglenes adózási kulcsot dolgozzék ki... három köteleességet szab előlme:

1-ör. Hogy kimutassam az ország pénzügyi kezelését...

2-or. Hogy kimutassam a' folyó évben még reményelhető közjöveldelmeket...

3-or. Hogy pénzügy vetést (budgetet) készítsék a' jövő évre...

A. Országos pénzügyi kezelési kimutatás...

B. Jöveldelmi kimutatás...

Előterjesztésem harmadik részét — a' jövő évi költségvetést , 's adórendszeri javaslatot, külön leszen szerencsém előterjeszteni.

Kelt Budapesten, julius 18-án 1848. KOSSUTH Lajos pénzügyminister. -

[Budapest?] s.n. 18 p. - 38 x 25 cm.

A szövegben említett mellékletek hiányoznak.

KOSSUTH az újonnan felállított pénzügyminisztérium két és fél havi működéséről számolt be az országgyűlés előtt, vázolta az ország nehéz pénzügyi helyzetét, amely részben abból adódott, hogy a délvidéki zavarágások miatt Bács, Pozsega, Verőce, Torontál, Temes megyékből nem folyt be adó, Horvátország külön pénzgazdálkodást jelentett. Sok pénzt emésztett fel a honvédség felállítás, a nemzetőrség mobilizálása, felszerelése, a fegyvervásárlás és a katonaság zsoldjának emelése.

A minisztérium az országgyűlés utólagos megerősítését kéri az István nádor, mint királyi helytartó által jóváhagyott pénzügyi műveletekkel kapcsolatban, amelyek közül "egyik kamatos kincstár utalványoknak, másik magyar kamatlan papiros pénzek kibocsátása". Mindezek várható hatását elemzi a pénzügyminiszter. Előterjesztésének második részében az eddig nem adózó osztályokkal, az új adónemek megállapításával, a kivetés módzataival is foglalkozik amellet, hogy részletesen tárgyalja az egyes adónemeket és várhatóan behajtható összegeket, különös tekintettel Erdélyre - amely eddig, különálló lévén, másként és más összegekkel adózott - és ezen belül is a só árara.

Bericht des Finanzministers Lajos KOSSUTH über die finanzielle Lage von Ungarn und Siebenbürgen (ab 11. April bis Ende Juni) und über die voraussichtlichen Erträge und Steuer (zwischen 1. Juli und 31. Dez. 1848.)

Sign.: HL 1848 52/88.

11.

1848. szeptember 1.

Egyházmegye. Nagyvárad

A' nagyvárad i. sz. egyházmegye 1848-dik évi Augustus 30- és 31-kén a püspökilakban tartott zsinat jegyzőkönyve.

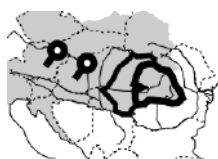
Méltóságos és főtisztelendő báró BRÉMER László nagyvárad i. sz. püspök úr elnöklete alatt. a' kijelelt munkálatok tüzetesen tárgyalattak. 1-21. [pont]...

Kelt Várad-Olasziban, a' püspöki lakban, September hó 1-sőjén 1848-dik évben. - Következnek az aláíráások.

(VINKLER József, LÁZÁR Miklós zsinati jegyző.)

S.l. s.n. 4 fol. - 32 x 21 cm.

Az egyházmegye papjai 1848 májusától kérték a zsinat összehívását, ennek érdekében megyszerte körözték felhívásaikat. A Nagyváradon összeült tanácskozáson közmegelegedéssel zárult valamennyi vitás ügy megtárgyalása, többek között: a katolikus egyház függetlensége, katolikus intézet alapítása, egyházi lap ingyenes biztosítása a szegények részére, délutáni istentiszteletek tartása, az iskolázatlan cselédség számára vasárnapi oktatások bevezetése, a klérus fegyelmének megszilárdítása, az elaggott papok jobb ellátása, bizonyos miseszövegek és imádságok magyar nyelvre fordítása,

magyar könyörgések a templomokban a királyért és hazáért valamint a patronátus kérdése, amelyről a zsinat kimondta, hogy "hol a" kegyurak jogaikat megtartják, annak terhét is viseljék".

A jelzett aláírások hiányoznak.

A napirendi pontok között tárgyalt és megyeszerte körözött felhívásokról ld. az 5. sorsz. alatt Sárrethy levelek / KIRÁLY Antal, BAYER György.

Protokoll des im Großvardeiner Bezirk gehaltenen Konsils über die früheren Problemen der katolischen Geistlichkeit. (Siehe noch Nr.5. Briefe aus Sárreth.)

Sign.: HL 1848 52/96
Poss.: KA

12.
1848. szeptember 10.

PAP Zsigmond - MIHÁLYI Gábor stb.

Román testvérek!

I..

Kevés idő alatt nagy változások történtek. Martius előtt ti jobbágyok voltatok, szolgaság bilincseiben görnyedtetek...

II. ... VI. Mi hisszük, hogy ha mi, románok a magyarokkal együtt fogunk küzdeni, mi győzni fogunk, és nemcsak mi, hanem unokáink is boldogok lesznek... mi küzdeni fogunk, győzni, és az áldást megérdemleni. Isten és a szent háromság segítsen. Költ Pesten, szeptember 10-én 1848.

PAP Zsigmond, MIHÁLYI Gábor, SZERB Tivadar, MÁNY József, román képviselők.

Pest, nyomtatott LENDERER és HECKENASTnál. 4 p. - 42 x 27 cm.

A román nemzet képviselői a hat pontban azokat az eddigi sérelmeket sorolják fel, amelyek az elnyomottakat érték, és amelyeket a márciusi forradalmat követő országgyűlés új törvényeivel orvosol, s a szolgáltatások - papi tized, robot - eltörlése, a jobbágyosság intézményének megszüntetése, a jogegyenlőség kimondása a román nemzet tagjaira is vonatkozik. Éppen ezért óva intik a képviselők nemzetük tagjait, hogy a szerbekhez hasonlóan fellázadjanak a magyar nemzet, a magyar törvények ellen, mert ennek csak háború, nyomor, örökös békétlenség lenne a következménye. Ne engedjék, hogy a szláv nacionalizmus befolyásolja a románságot, mert ha az oroszok által is szított "rácztörekvéseknek"

engednek, "a ráczok felül találnak kerekedni, úgy minket el fog nyelni az északi colossus".

Rumänische Brüder.

Aufruf gegen Panslawismus im Interesse der Brüderlichkeit zwischen der ungarischen und rumänischen Nation für Verteidigung der gemeinsamen Heimat.

Sign.: ÖNB FL UNG 1848/7/4
Poss.: MP

13.
1848. szeptember 20.

HODOSSY Miklós - KOMLÓSY Antal - TAR Imre

Szózat Bihar megye lakosaihoz.

Atyafiak!

Örültünk mind, mikor a tavaszon meghirdettetek az új törvények. - Örültünk, mert felszabadult a föld és valóságos tulajdonává lett annak, a ki azt eddig is használta... de jelenleg... tapasztaljuk, hogy ámbár földünk szabad, ámbár attól senkinek, csak az országnak tartozunk adózni, — de mégis számos nemzetörök és önkéntesek kiállítására, élmezésére... által költségeink... súlyosodnak...

Vívjuk ki szabadságunkat, és gyökereztesük meg azt örök időkre, az igaz királynak és minden jó hazafinak boldogulására.

Kelt Várad-Olasziban Szeptember 20-kán 1848.

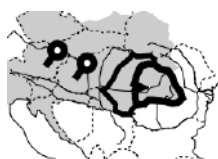
Teljhatalmu megbízottak: HODOSSY Miklós.
KOMLÓSY Antal. TAR Imre.

[Váradolaszi?] s.n. 1 fol. - 40,5 x 25,5 cm.

A felhívás fegyverre szólít JELLAČIČ hadai ellen: a kormánytól érkezett hivatalos tudósítások szerint a délről betört sereg Baranya, Somogy és Zala (Szala) megyét dúlja, s ez az oka annak, hogy a törvényekben szentesített jogok még nem érvényesülhetnek, a terhek viszont nőnek. Hogy a viszonyokon javítani lehessen, nincs más választás, mint "fegyvert fogjon mind az, a ki azt bírja vagy bírhatja".

Aufruf an die Einwohner des Komitats Bihar. Brüder!
Gegen Baron JELLAČIČ, Banus von Croaten, wer mit ihrer Armee in Südungarn wüet.

Sign.: ÖNB FL UNG 1848/7/16
Poss.: MP

14.

1848. szeptember 20.

[HODOSSY Miklós - KOMLÓSY Antal - TAR Imre]
HODOSI, Nikolái - KOMLÓSI, Antonie - TAR,
Emeriku

Kuvuntäre katra lakuituri Comitatuluj Bihari.

Frátzilor!

Tótzí nyám bukurát ászta - primavára, kins száu vesztít
Lezsile tsele noa...

Szene kastigam in derept szlobozenie noasztra, si szeo
inradatsinam pre viekuri, szpre fericsire dreptuluj
Imperat, si fieste karuja bun czerán.

In Várad-Olaszi Szeptemvrie 20. 1848. Nikolái
HODOSI. Antonie KOMLÓSI. Emeriku TAR.
S.l. s.n. 1 fol. -

Az 13. sorszám alatti Szózat Bihar megye lakosaihoz
című röplap szó szerinti fordítása.

Fonetikus, latin betűs írással, román nyelven.

Két, egymással szó szerint megegyező példány.

Aufruf an die Einwohner des Komitats Bihar - genau
wie Nr.13. Rumänische Sprache, lateinische
Buchstaben, phonetisch.

Sign.: ÖNB FL UNG 1848/7/17. - 41 x 25 cm.

ÖNB FL UNG 1848/7/19. - 40,5 x 26 cm.

Poss.: MP.

15.

1848. szeptember 23.

HAJKA Demeter — KOPCSÁNYI Kristóf

Ellenfelhívás Arad város lakosaihoz!

A helybeli várkormányzónak f. e. s hó 22-én a város
közönségéhez intézett helyen kívüli felhívása a hatóság
figyelmét felköltve oda kéntheté, miszerint ez törvényes
állásánál s eljárásánál fogva a körön kívüli s csak egye-
netlenség magvával szolgálható felhívást és figyelmez-
tetést félre tegeye; mert öntudata tiszta érzetében tör-
vény s alkotmányos téren működvén, a rend s közbá-
torság fenntartására is figyelmét terjesztve felügyelői
kötelességének mindenkor eleget tett...

Kelt Aradon az 1848-iki sept. 23-án tartott tanácsülésből.
HAJKA Demeter m.k. h. polgármester.

KOPCSÁNYI Kristóf m.k. főjegyző = Entgegnung der
Arader Behörde an ihre Bewohner.

Des hiesigen Festungs-Commandanten, von 22. d.M. an
die hierortige Bewohnerschaft gerichtete Proclamation,
hat der Behörde Vorsicht erweckend, selbe dahin
gezwungen, daß sie ihrer gesetzlichen Stellung und
Fürsorge zufolge, die außer dem Wirkungskreis, und nur
den Samen der Zwietracht streuen könnende
Proclamationen bei Seite lege; - denn in des reinen
Selbstbewußtseins reinem Gefühl, innerhalb gesetzlich
constitutionellen Schranken schreitend- und auf
Ordnung und allgemeine Sicherheit wachsam seiend, hat
sie immer der Aufsichts-Pflicht entsprochen... Gegeben
aus der den 23. September 1848 gehaltenen Ratssitzung.
Demeter HAJKA m.p. sub. Bürgermeister.

Christof KOPCSÁNYI m.p. Ober-Notär. -

[Arad] Nyomatott SCHMIDT Józsefnél. 1 fol. - 36 x
20,5 cm.

A várparancsnok hatáskörét túllépve intette nyugalom-
ra a lakosságot, a tanácsülés ellenfelhívása biztosítja a
parancsnokot arról, hogy a város lakói mindig kellő ön-
mérsékletet tanúsítsanak és a város vezetősége is tudja
kötelességét.

Kétnyelvű plakát, felső részében a magyar, alul a né-
met szöveggel.

Sign.: ÖNB FL UNG 1848/7/22

Poss.: MP

16.

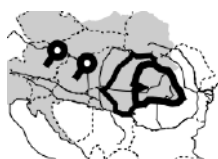
1848. november 12. — november 16.

Állandó Bizottmány. Háromszék.

Háromszék Állandó Bizottmányának Erdélyi Fő Hadi
parancsnok B. PUCHNER ö nagyméltóságához inté-
zett irat másolata.

Katona Főparancsnok altábornagy B. PUCHNER An-
tal Úr önyag méltóságának.

Székönk kebelében nőttön nő az ingerültség azon min-
ket körül szárnyaló hirre, mintha Erdővidékre és Há-
romszékre sorkatonaság, ennek kíséretében álló rendet-
len csorda néppel betörni akarna... Bár mi törtéyen...
ha még is megtámadattnék, Isten és világ előtt felelős-
sé lesz a megtámadó a polgári háború iszonyataiért.
Háromszék Állandó Bizottmányának S.
Szt.-Györgyön November 12—én 1848 tartott ülésé-
ből. HORVÁTH Albert főkirálybíró. [Hozzá tartozik]:
Másolata azon Cs. Kir. Főhadparancsnoksági rendelet-
nek, melly 1848—ki November 16—ról 1558. Q. Elnöki

szám alatt a Brassai Cs. Kir. katonai, városi, határszéli s várbeli parancsnoksághoz bocsátatott. S.l. s.n. 3 p. 38 x 24 cm.

A háromszéki Bizottmány, a főkirálybíró és Anton PUCHNER levélváltása, amely szerint a főkirálybíró tiltakozik a sorkatonaság Háromszékre vezénylése ellen, a tábornok viszont lázadónak nevezi a háromszékieket, akik az ő katonai és polgári fennhatóságát elismerni nem akarják, így nincs is miről tárgyaljanak. A nyomtatványokban hivatkozás szerepel többszöri levélváltásra október 18.-ról, november 13.-ról a fenti két levélen kívül. Valamennyi témája hasonló.

Vom Ständigen Ausschub des Komitats Háromszék an Baron PUCHNER, Armeeeoberkommandant in Siebenbürgen.

Briefwechsel des Ausschusses in Háromszék, des Hauptkönigsrichters, weiter von Baron Anton PUCHNER, wonach der Hauptkönigsrichter gegen die Befehligung der Linieninfanterie in Háromszék protestiert, der General nennt die Bewohner in Háromszék als Rebellen, die seine militärische und bürgerliche Obermacht bekennen nicht wollen, deshalb haben sie kein Thema worüber zu verhandeln.

ÜNB FL UNG 1848/9/3.

Tipărituri mici din 1848-1849 din Transilvania și din Părți (Țara Ungurească) I.

(Rezumat)

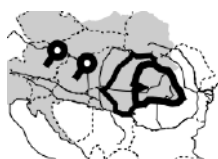
Tipăriturile mici (conform terminologiei românești, constituie documente) din 1848—1849 din arhivele vieneze, publicate de această dată, se găsesc în majoritatea lor în Biblioteca Națională Austriacă (Österreichische Nationalbibliothek). Tipăriturile mici din 1848 în legătură cu regiunile respective ale materialului Arhivelor de Honvezi (Honvéd Levéltár, Budapest), transportate la Viena după războiul de independență, au ajuns înapoi în parte în Ungaria. În Arhivele Militare din Viena (Kriegsarchiv) au rămas numai acelea care nu au fost încă selectate în vederea retrocedării. Tipăriturile mici cercetate, din Budapesta și din Viena, se completează reciproc. În viitor intenționăm să comparăm lista

bibliografică întocmită cu tipăriturile mici din Arhivele Naționale Române, direcția jud. Covasna (Sf. Gheorghe) și din Muzeul Național Secuiesc.

Small Printings Referring to the Events of 1848-1849 in Transylvania and Partium I.

(Abstract)

The small printings presented this time are to be found in Vienna in the collection of the National Library of Austria (Österreichische Nationalbibliothek). The small printings from the materials of the Honvéd Archives referring to the events that took place in the region in 1848 have partly already been returned to Hungary. Those that have not yet been selected are still to be found in the War Archives (Kriegsarchiv) of Vienna. The leaflets guarded in Budapest and Vienna come to complete one another. It will be instructive to compare them with the remaining leaflets of the Archives in Sepsiszentgyörgy (Sf. Gheorghe). We intend to continue this work parallelly with the investigation of the small printings in the Székely National Museum.

Nemes Székelynemzethez!

Tisztelt Polgártársaim!

52/80

384. 10. 17

Érdeklődésem czélját szerencsém lón, több négyüléséken kijelenteni, és ez alkalommal örömettel kebellet tapasztalni, miként Magyarország első független Minister-Elnökének fölhívását közlekedés 's azon nyilatkozat kíséré, hogy készek vagytok inkább dicsőn meghalni, mintsem a despotismus bilincsei alá esve, gyáván élni. 'S midőn illy lelkesedés, bérezes kis honunk csaknem minden zugaiban viszzhangozva tetőpontját elérte volna, hírlapilag egy proclamatio jelenék meg, melly titeket arra int, hogy Erdélyt jeleleg Magyarország-nak, királyhágón (nli körülétét) szinte veszély fenyegeti, azért talpra és fegyverre, szétzuzni vakmerő ellenségét a' magyarnak.

Megvagyok győződve, hogy az átalakulás szűkkeblű ellenségei ezen proclamatiot, mint hazánk legkitünőbb nagy hazafiának, a' szabadság egykori martirának, aggodalmas szöszatát, félre magyarázva, titeket oly lancszató hírekkel igyekeznek eltölteni, mellyek könnyen a' téttlenség 's pangás halál-álmába ringathatának benneteket. Azonban bízva szilárd bizárságokban és rendíthetlen elhatározottságokban, miként a' magyar testvérek védelmére, 's a' kivívott korszerű szabadság megtartásáért, utolsó csöp vérig kivátoók, a' szarnok elvektől vezérelt hálatlan nemzetek ellen, őseink dicső példájára harcolni: nyugottan térek Pestre vissza, a' középponti magyar felelős-kormányának és magyar testvéreinknek, azon vizásztaló lírt megvándó, hogy a' Székely nemzet hős fiai, minden órán készen állnak a' Magyarhaza oltalmára, parancsoljon velők a' Magyar-felelős-Ministerium, mert ha kell 50 ezer, 's ha kell 80 ezer is szokott harcziás szellemtől át-hatva, mérlegbe veti magát, akarmelly szarnok ellenébe. Béjelenteni a' Magyar-felelős-Ministeriumnak szóval is, hogy néhány négyülésen, a' nép anyyira lón lelkesítve, hogy bizalma és rendíthetlen hűsége zálogánál, a' Ministerium iránti engedelmességre, esküjét is egyhangulag elmondá.

Illy dicső jelenetek már elegendők, annak bebizonyítására, hogy a' Székelynemzet a' szabadságért és magyar testvéreért élni és halni kész.

Tisztelt Polgártársak, 's nemzetünk hős fiai!

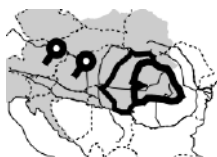
Valamint az Unio megerősítése elött ti, rokonszenveketek és testvéri szereteteket bebizonyítotok, most annál is inkább, midőn a' király szentesítése, a' nép és törvény szövara, az Unio határozatára belévetkezett, mutassátok meg, hogy magyar testvéreitekkel, jó és hal sorban, egyarúnt kívántok osztozni; továbbá hogy ti, mint a' kivívott szabadság élvezetére, az alkotmányos élet mezején, nagy korsúgra érott nemzet, a' szigorú-rend korlátain túl nem akartok törni, hanem az átalakulás iránti törvényes intézkedéseknek hódolva, azokat, mint a' törvény szent szövaít, békesítón kívánjátok végbe vinni, és hogy ti némelly törpeleki bujtogatóknak szövaíra, kik magán érdekeiket, a' haza érdeke elébe szokták vonni, vagy bizonyos elfogultságból, titeket ferde úton, a' zavar és veszély tömkelegébe kívánnak vezetni, nem hallgatva a' korszerű szabadság rohamában, melly csaknem az egész mávelt Európát, mintegy áldást kiárasztva, villámsebességgel átfutá, részt kívántok venni; végre hogy ti Erdélyt, a' testvér magyarhont, melly az egész mávelt Európának, természeti alkotásánál fogva, védbástyája minden keleti vadroham ellen, készek vagytok, hős elzántsággal megvédeni.

De terjesszéték elé a' Magyar-Ministeriumnak, hogy erős kurjátokba, adjon fegyvert, hogy egyik része a' székely harc-erőnek, mint mozgó sereg az ellenséges nemzetek határain megvillanbasson, és azon népet, melly a' szabadság élvezetére nem hajlandoz és az emberi méltóságot megakarja fertőztetni, harcziás erélyel korlátalhatja meg, hogy azok mint a' székelynemzet hős fiai mutathatják be, mit képesek a' korszerű szabadság megtartásáért, mint tázról pattant Attila ivadékaí tenni; de végre írjátok meg, hogy míg a' mozgó sereg a' bevillongások zabolázására kimozdítatott, a' honvédelméért is akkép rendelkezék, miszerint ha ifjú és agg tüzhelye védelmére felakar kelni, vífegyvere légyen, és megtaníttja a' vad ellenséget, miként szabadságért vívó nemzetet meggyözni lehetetlen.

Csak egyetértés, tisztelet Polgártársak és testvéri szeretet lengje-át a' Székely hős koblet. Ez pedig csak úgy lehet, ha a' multat feledve, és a' jelent használva, a' kitűzött nagy-szerű cél elérésére öszponostíjtátok minden szellemi és anyagi erőteket.

Tisztelt Polgártársak!

Itt az alkalom, hogy a' székelynemzet nagyobb dicsőséget vívhat ki magának, mint valaha, mert soha szebb ügyért nem harcolt mint most, azért tegyétek ösze vállaitokat és vívjátok hős elzántsággal, hogy majd egykor atódaink mondhatják-el:

„Hála apáink poraira, mert ők a szabadságot megtudák tartani.
 És ne mondhatják azt hogy:
 „Átok atyáinkra, mert ők a szabadságot elvesztve, rabszolgai bilincsek
 bennünket.“
 „Felszollítottak benneteket ti népvezetők! mint a politikai érettségnek kut-
 fejei! Kik a Székely alkotmányt és municipiumokat, amnyi vész és vihar közt, az abszolutis-
 mus vadrohamaival ellen is szilárdul megtudátok védeni: terjesszék az értelmesség (intelligen-
 tia) szent sugárait, hogy a hon minden rejtékeibe és rugóiba, hol csak egy csöp magyar vér
 buzog, bathasson be.“
 Ti lóllécszek és hitványok! Használjátok a vallás ígét, a szabadság, egyenlőség és
 testvériség elveinek beoltgatására, a nép lelkebe és szívébe, mert azoknak igazsága a kor-
 igenyeivel, miáltal a magyar felelős kormány, népet, a boldogság révpártjához kívánja ve-
 zetni, leginkább megegyez.
 Ti székely hadi tisztek! gondoljátok meg, hogy ti azon nemzet hős fia vezeté-
 sére vagytok meghíva, melynek ősei a harcmezőn a szabadság megtartásáért vérezve, vilá-
 ghírű dicsőséget vívtak ki maguknak, azért mint törhetetlen hazafiságból származó komoly
 szónokot ti hozzátok az: Engedjétek a tiszta haza szeretői érzelmét, mely eddig keble-
 tekben el vult fojtva, tökéletes kifejlődésre indulni, mert annak példája electricai tüzzsíkra
 gyanánt kap a vezérléteitek alatt álló székely harcászok keblébe, és villámként fog kitárni,
 midőn a haza életéért kell nekik küzdeni. Végre fontoljátok meg azt, hogy jelenleg a leg-
 szűz tudomány és legkitűnőbb harcziás képesség is, hazafiság és hazaszeretet nél-
 kül, szintolly veszélyes hazánk irányában, mint nyílt sisakkal mutatkozó ellenségnök, azért
 minden habzódás nélkül siessetek, az átalakulás korszerű elveivel és a szabadság bajnokjai-
 val megbarátkozni, s hirtétek el a szabadság, egyenlőség és testvériség magvait illó tapin-
 tattal és légyfias tekintéllyel, mert akkor, a nélkül hogy a szigorú hadifügyelem bomlalez-
 nek, sikerüljön fog kifejlődni a honboldogságára a valódi hazaszeretet, párosulva a harcziás
 szellemmel.
 Ti jelenleg fegyverben álló és gyakorlott Székely harcászok! Most,
 midőn a magyar hazának legnagyobb szüksége van a gyakorlott és jól rendezett fegyveres
 erőre, tegyétek félre magán- és személyes érdekeiteket, igyekezzetek a szigorú rend kor-
 látaival közti maradni, és a fegyelmet megtartani, mert csak így lesztek képesek, mint törhet-
 len harczerő, vad ellenséget a Magyaroknak és Székelynek szétűlni, és világhírű dicsőséget
 kivívni. Első, most a hazát, minden roham ellen megvédeni és a korszerű szabadságot meg-
 tartani, azután fogja a haza százados sereleiméteket is lehetőleg orvoslalni és bizonyosan rö-
 vid idő alatt, és pedig még a közelebről Pesten meggyitandó magyszerű hangyülésen, ebben
 meggyőződhetek. 80 évtől fogva tudott a Székely hőkösségesen tűrni, és most ti ne tudná-
 tok még pár hónapig, nyugalommal maradni és bevárni a törvény szent szóának határozatát,
 mely a székely nemzetet okvetetlen egy boldogabb állapotba fogja átvezetni. Több rend-
 ben tudának a székely harcászok idegen értekeért harcziason virni, és ti most magyar test-
 véreitek érdekeért, a Magyar hon és Székely nemzet életéért, szabadságáért és nemzetisége
 megtartásáért ne tönnetek ezt? illyesmit rólátok, tisztelt Polgártársak! és nemzetünk hős
 fia, tudva azt, hogy a hazafiság minden székely kblét át-lengi, fel se lehet tenni!
 Végre felszollítam az egész székely nemzetet a magyarok Istenére és a nemzet-élet-
 téért az egyetértésre, és a szigorú rend korlátaival közti megmaradása, mert csak így lehet
 minden veszélyt elhárítani.
 Mindent a királyért, hazáért és szabadságért.

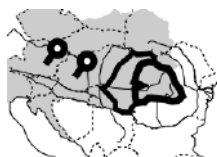
Junius 25-én 1848.

Gál Sándor
 Miniszterelnökibiztos.

Gál Sándor
Miniszterelnök
 Budapesti Királyi Honvédelmi
 Minisztérium
 Magyar Honvédség
 25 / 6

1. ábra GÁL Sándor felszólítása a „Nemes Székelynemzethez” (1. a 7. sz. leírás)

22/13

Felszólítás

10

székely polgártársainkhoz

86

Közös hazánknak jelen évi országgyűlési letették a szabadság', egyenlőség, és testvériség' alapköveit.

Nemzeti nagyságunk biztosan fog ezeken emelkedhetni, s ha a hazafiak' buzgalma válat válhoz vet, és lelkesedésük kitűréssel párosul, teljes liszbenálland az épület, minek fedele alatt minden honpolgár nemes önérzettel élvezheti a polgárisodás és kifejtettebb jólé' áldásait.

Azonban hazánkra a szabadság' napja felhőkben jött fel, s a botolóláthatár zivatar közelgését hirdeti.

Vannak kik irigy szemekkel nézik felüdülésünket, s a dolgok' gyorsabb változata által előidézett forrongásból magános érdekeiknek keresnek táplálót.

Már látnak mint jött ingadozásba hazánk' több vidékein a rend, mint gyöngült rossz akarattal a bizalom, s mint használtattak fel a különböző ajkúak és hitfelekezethalok eszközök gyanánt, hogy apróbb ütközetekben pazaroltsák el azon erő, mit egyedül közös kincsünknek, szabadságunknak védelmére kellene fordítunk.

E vétkes cselekedat' ellenében csak a honfiak' józan értelme és összetartása szolgálhat óvó fegyverül. Ha viszont felfogandja minden honpolgár, miként nemzetünk nem úgy vívta ki a szabadságot, hogy ahoz csak keveseknek, és csak kedvezés gyanánt lehessen jutniok, hanem felállítá azt mint sik mező' közepében egy oltárt a mi körül számtalan ezrek és szabadon gyülekezhetnek.

Ki így ért és így érte, az tudni fogja kötelességét; s a kötelességüket teljesítő hazafiak szálfard kőfalat képeznek, a min sem a fundorkodás tervel, sem erőszakos kísérletek nem törhetnek által.

E hazafiak' sorából legyetek általam szívósen üdvözölve, székelyföldi magyar és oláh ajkú polgárok!

Ti férfias hűségrel kapcsoljátok magatokat hazai családunk' közös érdekéhez, midőn önként ajánljátok fel edzett erőötök szabadságunk' ügyében.

Ez által tiszteletet adtok őseitek emlékének, figyelemre ébresztitek az utókort, s a jelen nemzetek, a haza, elismeri és tudja becsülni áldozati készségteket. A szükség és veszedelem' pillanataiban biztosan száruatnak reátok testvéreitek, s el várják, hogy az ígért segédelmet valamint gyorsan adni, úgy a most nálatok létező hadi szerkezetet épségben tartva, erőötök önkéntes zászló aljaknak azonnali alakításával még továbbá is gyarapítani fogjátok.

Majd felvirul e hazára az állandó béke, és közremunkalástok által virul fel. A nemzet nem fogja felejteni tartozását.

Üg'ünk minden tekintetben közös s kik egyesülve vagyunk viszontagos időben, nem lehetünk a jólében külön szakadva.

A két hazának közelgő országgyűlése gondoskodni fog, hogy a Székely és Oláh népnek minden ügyeik, mik O Felségének kegyelmes kijelentése szerint csak itt intézethetnek el, felvétessenek, s igazságos sérelmeik orvosoltassanak. Gondoskodni fog hogy földjeiket tulajdonul bírassák, és legyen szabad földön szabad nép.

Emelkedéstek és szabadságtok rendezve lesz, és tovább fejtetik a jogegyenlőség' alapján. Ohajtásnikat illetőleg előre tudatom, hogy miután hitelesen jelentett, miként a túlnépesedett Székely községeknak egy része kijelenté kívánságát Magyarországra áttelepedni, erre nézve a pénzügyi minister rendelkezett már a szükséges előlépések iránt, s azoknak, kik áttelepedni szándékoznak, minél hamarább ajánlatok fognak téetni.

Lebegjen továbbá is a haza megmentése szeméitek előtt. Szabadságra méltó polgároknak nem juthat ennél nemesebb feladat.

Budapest Junius 28-án 1848.

Az összes ministerium nevében

Gróf Batthyány Lajos m. k.

28. V. 1848

31

